



MIEJSCA PAMIĘCI
Kraków – [Park Decjusza](#)
[Willa Decjusza](#)



1528-1535

Justus Ludwik Decjusz, królewski sekretarz, kupuje część Przegorzał oraz Wole Chelmską pod Krakowem i rozpoczyna wznoszenie podmiejskiej willi z ogrodem - nieznanego wcześniej w Polsce rodzaju budowli.

1590

Majątek wykupuje Sebastian Lubomirski h. Szreniawa, żupnik krakowski, który w roku 1604 podarowuje klasztorowi kamedułów wieś Bielany pod Krakowem. Jego syn Stanisław - wojewoda i starosta generalny krakowski - rozbuduje kompleks pałacowy według wzorów włoskich w stylu manierystyczno-wczesnobarokowym, powiększając go o budynek oficyny, zwany dziś „Domem Łaskiego”.

1720

Poprzez małżeństwo z Marianną Lubomirską właścicielem Willi zostaje książę Karol Paweł Sanguszko, podskarbi i marszałek wielki litewski.

1820

Joanna z Wielowiejskich Ledóchowska, koneserka sztuki, w latach 20. XIX wieku przywraca tradycje willi jako podmiejskiej siedziby. Łączy wnętrza parteru z ogrodem i przekształca park pałacowy w stylu romantycznego, angielskiego założenia, z wykorzystaniem małej architektury ogrodowej.

1844

Majątek kupują Henrietta Ewa z Ankwiczów, wielka platoniczna miłość Adama Mickiewicza, i hrabia Kazimierz Kuczkowski. Właściciele udostępniają park dla krakowian, który odąd staje się atrakcyjnym miejscem niedzielnych, podmiejskich wycieczek.

1869-1917

Właścicielami rezydencji są księżstwo Marcelina z Radziwiłłów i Aleksander Romuald Czartoryscy, miłośnicy sztuki, którzy dekorują pałac unikatową kolekcją kafli orientalnych, zachowaną do dziś na loggi i piętra.

1918

Willę nabywa spółka finansowa „Wola Justowska” z zamiarem otwarcia w tym miejscu eleganckiego pensjonatu. Projektu tego nie udaje się zrealizować przez cały okres międzywojenny.

II Wojna Światowa
- lata 70. XX wieku

W willi stacjonuje policja niemiecka, po wojnie mieści się tu szkoła rewidentów, internat, a do 1976 roku funkcjonuje oddział szpitala im. dr Anki. W kolejnych latach prowadzone są jedynie badania architektoniczne, a obiekt popada w ruinę.

1991

Podczas krakowskiego Sympozjum Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie zgłoszony zostaje wniosek o utworzenie w kompleksie pałacowym ośrodka dialogu nad europejskim dziedzictwem kultury.

1996

6 września rozpoczyna działalność Stowarzyszenie Willa Decjusza, które tworzy w zabytkowym zespole forum dialogu kultur, czyniąc Willę miejscem chętnie odwiedzanym przez znamienitych gości.

2000

Powstaje nowa oficyna - „Dom Erazma”. Jej nazwa związana jest z postacią Erazma z Rotterdamu, jednego z czołowych humanistów renesansu, z którym poglądy wymieniał Justus Ludwik Decjusz.

2019

Na mocy uchwały Rady Miasta Krakowa, 2 stycznia 2019 roku rozpoczyna działalność nowa, miejska instytucja - Instytut Kultury Willa Decjusza.



Do Justusa Ludwika Decjusza

**Do Justusa Ludwika Decjusza
Starszego Sławnego Męża**

*Twoja, Ludwiku, wieś, której nie sprzedac
Za całe złoto, jakie ziemia tai
W ciemnych wnętrzościach. Tak mi się podoba
Świeżo wzniesiony pałac, tak mię ogród
Urzeka, cień od pięknych winorośli*

Fragment wiersza Klemensa Janicjusza (1516-1542/43),
najwybitniejszego polsko-lacińskiego poety przed Janem Kochanowkim,
dedykowany Justusowi Decjuszowi, w tłumaczeniu Zygmunta Kubaka.

Willę Decjusza wybudował w latach trzy-
dziestych XVI wieku królewski sekretarz
i dyplomata, który cieszył się szacunkiem
i przyjaźnią najwybitniejszych humanistów
ówczesnej Europy i prowadził bogatą kore-
spondencję m.in. z Marcinem Lutrem,
Erazmem z Rotterdamu czy Mikołajem
Kopernikiem. Justus Ludwik Decjusz stwo-
rzył tu nieznaną wcześniej w Polsce rodaj

budowlę – podmiejską willę w ogrodzie.
Pozostawił kolejnym pokoleniom rezyden-
cję letkową na obrzeżach miasta, podobnie
jak: Villa Emo, Villa Cornaro czy Villa Molin,
które możemy zobaczyć dziś we Włoszech.
Zachowana do współczesnych czasów Willa
w Parku Decjusza służy jako miejsce spot-
kań i jest siedzibą instytucji kultury.



Kraków, odkąd podniósł z ruin Willę Decjusza, stał się trochę innym miastem.

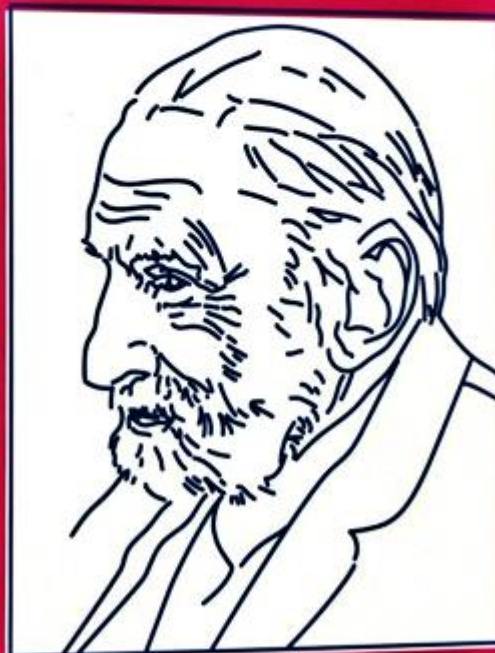
*Kraków, odkąd podniósł z ruin Willę Decjusza,
stał się trochę innym miastem. Jak gdyby w domu
pełnym pięknych, starych mebli, ktoś postawił na
jednym z nich bukiet świeżych, kolorowych kwiatów...
Willa Decjusza. Locus amoenus, locus superior,
miejsce spotkania i współpracy, świadek i uczestnik
promieniowania europejskiej kultury. To miejsce,
gdzie każdy Europejczyk poczuje się jak w domu.*

prof. Jacek Woźniakowski (1920-2012)

Po zakończeniu II wojny światowej Willa pełniła
różne funkcje publiczne, a następnie nieużytkowana
popadła w ruinę. Została odrestaurowana w roku
1996 staraniem Gminy Miasta Krakowa i otwarta
dla mieszkańców Krakowa. Od tamtej chwili gościły
tu koronowane głowy, prezydenci, premierzy
i szefowie dyplomacji, uznani naukowcy i artyści.

największe autorytety życia społecznego, kultural-
nego i politycznego. Stowarzyszenie Willa Decjusza,
w nawiązaniu do humanistycznego przesłania swego
patrona, stworzyło w tym miejscu forum dialogu
kultur, a jego działania utrwaliły wizerunek Willi
Decjusza jako twórczej przestrzeni, otwartej na ini-
cjatywy na rzecz rozwoju świadomości obywatelskiej.

*Since Kraków renovated the ruins of Villa Decius,
it has become a slightly different city. As if in a house*



Renesansowa perła Krakowa

W górnej części parku Decjusza znajduje się renesansowy pałac o wyjątkowo ciekawej historii i architekturze. Justus Ludwik Decjusz, królewski sekretarz, wznosił tu w 1535 roku nieznan wcześniej w Polsce rodzaj budowli – podmiejską willę w ogrodzie. W XIX wieku Willa była własnością księżnej Marceliny Czartoryskiej, uczennicy Fryderyka Chopina, która prowadziła tu salon artystyczny i patriotyczny Krakowa.

Willa, po blisko 500 latach od powstania zachowała cechy architektury renesansowej, jak np.: symetria, harmonia czy nawiązania do cech architektury antycznej i nadal funkcjonuje jako otwarte dla krakowian i gości miejsce spotkań, gdzie realizowane są projekty edukacyjne i wydarzenia artystyczne.

Integralną częścią projektu renesansowej Willi jest park, który swoją nazwę także zawdzięcza Decjuszom.
Historia miejsca i aktualny program wydarzeń Willi Decjusza na www.willadecjusza.pl



Jeśli coś nie odbywa się w obrębie Plant (...) uchodzi uwagi krakowian.

Jeśli coś nie odbywa się w obrębie Plant, zielonego pierścienia, który powstał w miejscu dawnych fortyfikacji, uchodzi uwagi krakowian. Tak mówi legenda i taka jest obiegowa opinia. To nie całkiem prawda, jak się okazało w dniu otwartych drzwi, kiedy to już po inauguracji, w deszczowej aurze, dziesięć tysięcy osób wybrało się zobaczyć „swoją Willę”. Ten tłum dowodził przede wszystkim tego, że słusznie przywrócono ją do życia – ba, była już najwyższa pora, by to zrobić – i że nie zabraknie zainteresowania dla organizowanych tam wydarzeń oraz działań programowych.

Albrecht Lempp, Album Albrechta (tłum. Andrzej Kopacki)

W roku 1994 Karl Dedecius, ówczesny dyrektor Niemieckiego Instytutu Kultury Polskiej w Darmstadtzie powierzył Albrechtowi Lemppowi zadanie przeprowadzenia renowacji Willi Decjusza w Krakowie i stworzenia tu instytucji, która swoją działalnością nawiązywałaby do tradycji polskiego renesansu. Lempp z energią poszedł się misji przywrócenia Willi Krakowian, Polsce i Europie. Jako pierwszy dyrektor Stowarzyszenia Willa Decjusza od połowy lat 90. organizował spotkania

wydawców i tłumaczy z krajów niemieckojęzycznych i innymi, mało wówczas znanymi polskimi autorami. Sukces tych działań zachęcił Lemppa i jego współpracowników do stworzenia się także na inne obszary kulturowe, dając początek programom rezydencyjnym dla polskich i zagranicznych gości oraz tłumaczy. Willa Decjusza do dziś pozostaje miejscem rezydencji i spotkań artystów z całego świata.



Co to jest? Zaklęty baśniowy zamek w pajęczej sieci?

Co to jest? Zaklęty baśniowy zamek w pajęczej sieci? (...) I oto pewnego dnia, na początku chyba lat sześćdziesiątych Wisława Szymborska i Kornel Filipowicz uwiedli mnie na wycieczkę na Wolę Justowską, ażeby pokazać mi ciekawostkę architektury krakowskiej: zaczarowany, ale bardzo już zdewastowany dwór krakowskiego humanizmu czasów zygmunto-wskich, wtedy jednego z centrów Europy. (...) I tutaj zrodziła się idea odnowy salonu Europy w Krakowie...

prof. Karl Dedecius (1921-2016), fragment przemówienia inauguracyjnego, 1996

Idea nadania nowej roli Wili Decjusza wybrzmiała w 1991 roku podczas krakowskiego Sympozjum Konferencji Bezpieczeństwa Współpracy w Europie, poświęconego europejskiemu dziedzictwu kulturalnemu, a zrealizowana została pięć lat później. Zaskakujący i zarazem wartościowy pomysł

utworzenia w Wili ośrodka myśli i sztuki europejskiej zrodził się dużo wcześniej podczas spaceru, jaki odbył w zaniedbanym Parku Decjusza tłumacz literatury i założyciel Instytutu Kultury Polskiej w Niemczech Karl Dedecius z noblistką Wisławą Szymborską.



Bardzo serdecznie byłem przyjęty przez księżnę...

Bardzo serdecznie byłem przyjęty przez księżnę, która usiadła do fortepianu. Zaczęła od fantazji chromatycznej Bacha, którą wykonała tak po mistrzowsku, że o mało się nie rozplakałem ze wzruszenia. Potem przeszła do Chopina (...).

Władysław Żeleński (1837-1921) Mój pamiętnik

Willa Decjusza stała się centrum życia artystycznego i patriotycznego Krakowa, gdy w 1869 roku zamieszkał tu księstwo Marcelina z Radziwiłłów i Aleksander Romuald Cartoryscy. Księżna, utalentowana pianistka, uczennica Fryderyka Chopina, która zdobyła europejską sławę jako jedna z najznakomitszych odwróciły jego utworów, zapraszała do swego domu poetów, pisarzy i muzyków.

Park stał się atrakcją dla krakowian, jako miejsce niedzielnych, podmiejskich wycieczek, a Willa została wyposażona w zabytkowe meble i kolekcje kafi europejskich i orientalnych, sprowadzonych z północnej Afryki. Niespełniona w tej szerokości geograficznej zewnętrzna dekoracja ceramiczna do dziś służy loggę pierwszego piętra.

I was so warmly welcomed by the duchess. She began with the Bach's





zdjęcia: Jan Nitecki

[POWRÓT DO STRONY GŁÓWNEJ IKONOGRAFII](#)